

Op Aéroport International Pierre-Elliott-Trudeau de Montréal staat een MD-11 voor de allerlaatste keer startklaar voor haar allerlaatste lijnvlucht. Foto Rene Paquette.

De MD-11 vliegt eruit

Lieneke Koornstra

Het is donker als de bemanning van de McDonnell Douglas MD-11 de laatste keer de motoren start voor een lijnvlucht. Aan boord bevinden zich tientallen passagiers uit allerlei delen van de wereld die de reis van Montreal naar Amsterdam speciaal hebben geboekt nu dit vliegtuig met de karakteriserende staartmotor uit de KLM-vloot verdwijnt. Langs de startbaan in Montreal staan enkele liefhebbers om haar nog één keer te kunnen fotograferen. In Amsterdam zijn de fans vroeg uit de veren om de driemotorige kist vanaf het Panoramaterras te verwelkomen.

Champagne. Gebak. Een certificaat. Aan alles merken de passagiers dat er sprake is van een historisch moment. Speciale omroepberichten van de crew maken duidelijk dat de uitfasering van de MD-11 tevens het einde inhoudt van de 80-jarige samenwerking tussen KLM en de Amerikaanse vliegtuigbouwer. De blauwe maatschappij heeft alle toesteltypes van DC-2 tot DC-10 in haar vloot gehad, als enige met de DC-5 gevlogen en als laatste met de MD-11 in passagiersuitvoering.

Vrouwelijk vliegtuig

Bas van Leeuwen en Charley Valette, allebei MD-11-gezagvoerder, kennen ‘het elfje’ door en door. “Ze is fantastisch om te besturen”, aldus Van Leeuwen. “Ze heeft een groot zelfoplossend vermogen. Als je haar met de hand vliegt en de bocht inzet, gaat ze vanzelf verder in die bocht.” Valette: “Qua vliegen is het toestel heel erg in balans. De MD-11 verschilt wel wat in haar landingseigenschappen van andere vliegtuigen. Daaraan besteedde KLM

veel aandacht tijdens opleiding en herhalings-training.”

De luchtvaartmaatschappij vernoemde haar tien MD-11’s naar een aantal wereldberoemde vrouwen. Daarmee werd de jet het meest vrouwelijke vliegtuig in de vloot. Volgens Valette doet dat ook recht aan het elegante vliegtuig met het stoere uiterlijk. Van Leeuwen spreekt over ‘een mooie soms nukkige dame die je moet doorhebben en waarmee je respectvol moet omgaan’. Die nukken wor-

De PH-KCE Audrey Hepburn vertrekt voor de allerlaatste keer vanaf haar thuishaven voor een lijnvlucht. Foto Ralph Jaspers.

De winglets en de staart-motor behoren tot de geliefde kenmerken van de MD-11. Foto's Marco Spuyman.

De MD-11 in vogelvlucht

1988-2000 bouw 200 MD-11's

10 januari 1990 eerste proefvlucht van de MD-11 (de opvolger van de DC-10)

8 december 1993 eerste MD-11 aan KLM afgeleverd

25 april 1997 tiende en laatste MD-11 aan KLM afgeleverd

1997 fusie McDonnell-Douglas met Boeing

1998 fabricage laatste MD-11 in passagiers-uitvoering

2000 fabricage laatste MD-11 in vracht-uitvoering

2 juli 2012 KLM neemt voor het eerst afscheid van één van haar MD-11's

25 oktober 2014 KLM voert laatste lijnvlucht uit met MD-11

11 november 2014 KLM voert drie afscheidsvluchten uit voor MD-11-fans

12 januari 2015 de laatste nog in de KLM-vloot aanwezige MD-11 vertrekt naar Amerika voor ontmanteling

Op allerlei manieren aandacht voor het afscheid van het tijdperk MD-11. Foto's Lieneke Koornstra.

den onder meer gekoppeld aan het feit dat de machine bij een betrekkelijk klein probleem gewoon niet wil starten. Ook op andere fronten geeft het toestel blijk van een typisch eigen wil. Valette: “Toen de MD-11 nieuw de fabriek uitrolde, was ze haar tijd ver vooruit. Een tussenvorm van de mechanische en de moderne, volledig computergestuurde besturing. Dat was een omschakeling. Maar als je hieraan gewend bent na de training en de eerste vliegervaring, is het volkomen logisch.” De dame, Audrey Hepburn in dit geval met registratie PH-KCE, blijft er allemaal rustig onder. Ze is versierd met een sticker aan de rechterzijde van haar romp vanwege het 95-jarige bestaan van KLM. De wind heeft ze mee, waardoor de vlucht sneller verloopt

dan haar fans lief is.

Kostbaar

Beide vliegers zijn erg enthousiast over de ruime cockpit met de grote ramen. Volgens Van Leeuwen kent geen enkel ander vliegtuig die luxe. Valette ervaart het toestel zelfs als zijn tweede huis. “De uitfasering van de 11 betekent niet alleen het einde van een tijdperk”, vertelt Van Leeuwen, “maar ook van een bijzondere divisie in positieve zin. We vlogen op mooie bestemmingen, zoals Lima, Quito en Guayaquil. Doordat de vloot relatief klein was met tien toestellen, kende je veel collega's en was de sfeer heel vertrouwd.” De laatste maanden werd het toestel alleen nog ingezet op Montreal en Toronto. Daar zagen

ze de MD-11 graag komen. Totdat Dreamliners de KLM-vloot komen versterken zullen de Airbus A330 en de Boeing 747-400 op deze bestemmingen vliegen. Voor Van Leeuwen, die naar de jumbo overstapt, is het Canadese tijdperk met het vertrek van de MD-11 dus nog niet helemaal ten einde. Waarom KLM de geliefde ‘Diva’ aan de kant zet? Van Leeuwen: “Verhoudingsgewijs verstookt de MD-11 veel kerosine. De nieuwe generatie vliegt 40% zuiniger en met minder uitstoot. Aan het begin van het straaltijdperk mocht je zonder drie of vier pitten de oceaan niet over. De hedendaagse motoren zijn zo betrouwbaar dat twee ook volstaan. Tel uit je winst, want elke motor vraagt brandstof en onderhoud.” Valette vult aan: “De onder-

De PH-KCH en KCI in verregaande staat van ontmanteling. Foto Rego Meijer.

De PH-KCD keerde op 23 oktober terug van haar allerlaatste lijnvlucht. Dit toestel wordt nog één keer ingezet voor de afscheidsvluchten op 11 november. Op 12 januari zal zij als laatste van de KLM-elfjes haar thuishaven verlaten, op weg naar haar final destination. Foto Ralph Jaspers.

De PH-ECE wordt weggesleept richting Schiphol Oost na haar allerlaatste lijnvlucht. Op de achtergrond zijn de staarten zichtbaar van twee andere MD-11's. Foto Rego Meijer.

delen zijn ook schaars en daardoor erg kostbaar. Er zijn nog weinig operators die kunnen helpen als er iets stuk is. Bovendien zijn onze MD-11's toe aan de grote onderhoudscheck. Daaraan hangt een prijskaartje dat

een substantieel bedrag vormt in de kosten van de totale vloot. Bij de volgorde van de uitfasering is daarmee rekening gehouden.” Valette noemt het ‘emotioneel vreselijk maar economisch begrijpelijk’ dat het doek voor de driemotorige kist is gevallen. Hij vliegt alle MD-11's naar de plek waar ze worden ontmanteld. “Het grijpt iedere keer weer aan om de allerlaatste keer de motoren van een machine uit te zetten en haar vervolgens verweesd achter te laten.”

Verliefd

Barry Schuurin startte een petitie om één

exemplaar te behouden voor de Nederlandse luchtvaartgeschiedenis. 2406 mensen tekenden ervoor. Schuurin: “Helaas bleek het financieel niet haalbaar. Er is een aanbod van een restaurant geweest, maar dat vind ik net zo erg als sloop. Van de historische waarde is dan niets over.” De luchtvaartfotograaf troost zich met de gedachte dat het toestel de KLM-vloot niet stilletjes verlaat. “Ze gaf acte de présence bij de Luchtmachtdagen 2014, het boek *Farewell MD-11* rolde van de pers en op de 11de van de 11de komen er nog drie speciale afscheidsvluchten.” De tickets daarvoor gingen als warme brood-

jes over de toonbank en waren binnen vier minuten uitverkocht. Kevin Finster is een van de vele fans die achter het net visten. “Ik heb mijn leven aan de MD-11 te danken”, zegt hij. “Mijn ouders ontmoetten elkaar tijdens een vlucht van Lima naar Amsterdam. Ik wilde er natuurlijk alles over weten. Toen ik het toestel zag was ik er meteen verliefd op.” Hij is zichtbaar geëmotioneerd. De sfeer is ook geëmotioneerd als de kist neerstrijkt. Een enkele passagier pinkt een traantje weg, andere slikken. Buiten is het nog altijd donker. Auto's met zwaailichten begeleiden het toestel vanaf de Polderbaan naar

de gate, waar de brandweer een saluut met waterkanonnen brengt. Vanaf het Panorama-terras ratelen de camera's. Onder de passagiers bevinden zich enkele fans die zo snel mogelijk die kant op willen om zelf ook nog wat foto's te kunnen schieten van de MD-11 aan de pier. Andere fans blijven juist zo lang mogelijk in het toestel, raken nog een keer een stoel aan, nemen een kijkje in de cockpit. In verschillende talen klinkt een afscheidsgroet. “Het mooiste van de MD-11 is misschien nog wel dat ze niet alleen werelden met elkaar heeft verbonden, maar ook heel veel mensen”, besluit Valette.

Audrey Hepburn reist mee op de allerlaatste lijnvlucht van haar naamgenoot. Foto Lieneke Koornstra.

Met de allerlaatste MD-11 lijnvlucht is een luchtvaarticoon verleden tijd geworden. Foto Rene Paquette.

